

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

ЛИМАР Маргарита Юрїївна

УДК 327.39(4:73)«2009/2017»(043.3)

**АМЕРИКАНСЬКИЙ ЧИННИК
У ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ
В ПЕРІОД ПРЕЗИДЕНТСТВА БАРАКА ОБАМИ**

Спеціальність 23.00.04 – політичні проблеми
міжнародних систем та глобального розвитку

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Миколаїв – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор
Шевчук Олександр Володимирович,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
декан факультету політичних наук

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Худолій Анатолій Олексійович,
Національний університет «Острозька академія»,
професор кафедри міжнародних відносин;

кандидат політичних наук, доцент
Булик Максим Володимирович,
Маріупольський державний університет,
доцент кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики

Захист відбудеться «24» травня 2019 р. о 13.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 38.053.01 в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, зал засідань вченої ради.

Із дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Автореферат розіслано «___» квітня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. А. Громадська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження обумовлена перманентною важливістю інтеграційних процесів на європейському просторі для світу та України, зокрема, як геостратегічно важливої регіональної держави та асоційованого члена Європейського Союзу. У свою чергу, євроінтеграційні процеси мають міцний діалектичний, історично обумовлений зв'язок із зовнішньою політикою США, зважаючи на той факт, що їх витоки беруть початок з ХХ століття, коли після завершення Другої світової війни розпочалася ера розбудови трансатлантичних відносин.

З 1940-х рр. Сполучені Штати Америки залишаються активними учасниками подій, які відбуваються на території Європи, та беруть пряму або опосередковану участь у більшості інтеграційних процесів. Період президентства Барака Обами не став винятком. Незважаючи на загальне зосередження зовнішньополітичних інтересів США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, значення європейського напрямку політики не було нівельоване. Особливо, участь США у європейських справах стала відчутною з початком ескалації конфлікту на Сході України, що є додатковим приводом для дослідження американського чинника в сучасних процесах консолідації в європейському регіоні. Розуміння американсько-європейських взаємозв'язків важливе в контексті євроінтеграційних устремлінь України для поступового долучення до загальної мережі міждержавних зв'язків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження здійснене в рамках комплексної теми «Глобальні та регіональні проблеми міжнародних відносин: історія та сучасність» (державний реєстраційний номер 0114U005542) кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили у контексті дослідницької теми.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є визначення характеру та ролі впливу США на європейські інтеграційні процеси за президентства Барака Обами. Для реалізації поставленої мети окреслено такі **завдання**:

- охарактеризувати ідейно-теоретичне підґрунтя та джерельну базу дослідження інтеграційних процесів у Європі і трансатлантичних відносин;

- з'ясувати детермінантну роль євроінтеграційних процесів у розвитку американсько-європейських відносин з огляду на політику збереження світового лідерства США;

- визначити складові європейського напрямку зовнішньої політики адміністрації Б. Обами та її вплив на стан трансатлантичного діалогу;

- розкрити економічну складову американсько-європейських відносин та фактор США у європейських інтеграційних процесах за адміністрації Б. Обами;

- окреслити військово-оборонний вимір європейського співробітництва та чинник НАТО як інструменту американського впливу на інтеграційні процеси в Європі;
- розглянути економічний аспект американсько-українських відносин у контексті євроінтеграції;
- висвітлити українсько-американське військово-оборонне співробітництво кінця 2000-х – середини 2010-х рр. у контексті євроінтеграційного курсу України.

Об'єктом дослідження визначено європейські інтеграційні процеси.

Предметом дослідження є роль і місце США в євроінтеграційних процесах у період президентства Б. Обами.

Хронологічні рамки дослідження. Виходячи із специфіки предмета дослідження, основну увагу було приділено періоду перебування Б. Обами на посаді президента США. Нижня межа дослідження визначається 2009 роком – початком першої каденції Б. Обами, верхня межа – січнем 2017 року або завершенням другої каденції Б. Обами. Вихід за окреслені рамки обумовлено необхідністю пояснення причинно-наслідкових зв'язків у інтеграційних процесах.

Територіальні рамки роботи охоплюють політико-географічний простір країн Європейського Союзу та США з огляду на предмет дослідження; України, враховуючи її геостратегічне положення та євроінтеграційні пріоритети, та Російської Федерації як фактору трансатлантичної політики США на європейському просторі. Вихід за окреслені рамки пояснюється необхідністю показати взаємовпливи глобальних і регіональних геополітичних процесів.

Методи дослідження. Під час дослідження було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Системний підхід сприяв дослідженню міждержавних відносин у контексті регіональної системи – ЄС, та більш масштабної – трансатлантичної системи взаємодій, частиною якої є США. Міждисциплінарний підхід сприяв цілісності аналізу трансатлантичної взаємодії на основі різногалузевих знань. Серед іншого, було застосовано порівняльний аналіз; методи періодизації та типологізації; описовий та логічно-аналітичний методи. Серед прикладних методів можна зазначити контент-аналіз, застосований для вивчення документальної бази, та івент-аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у здійсненні однієї з перших спроб системного дослідження європейської політики президента Б. Обами й аналізу інтеграційних процесів на території Європи крізь призму американського впливу. Окрім того, залучено широке коло англомовних джерел, значна частина яких раніше не була предметом спеціального вивчення вітчизняними дослідниками.

Основними положеннями та результатами, які визначають наукову новизну дослідження й виносяться на захист, є такі:

уперше:

- здійснено системний аналіз американсько-європейських відносин у період президентства Б. Обама;
- цілісно досліджено новітній етап інтеграційних процесів на території Європи в контексті трансатлантичних відносин;

удосконалено:

- періодизацію євроінтеграційних процесів з огляду на американський чинник;
- характеристику теоретичних моделей європейської інтеграції;
- визначення засад зовнішньої політики США щодо європейського регіону;
- дослідження американсько-українського співробітництва, зокрема у контексті загострення російсько-українських відносин, та євроінтеграційних прагнень України;

набуло подальшого розвитку:

- вивчення зовнішньополітичних орієнтирів США з акцентом на збереження світового лідерства;
- дослідження європейських інтеграційних процесів в економічній сфері в контексті створення трансатлантичної зони вільної торгівлі;
- актуалізація американсько-європейської співпраці в рамках НАТО.

Практичне значення одержаних результатів. Положення, матеріали та висновки дисертації можуть бути застосовані в підготовці підручників, написання монографій, викладанні таких дисциплін, як «Зовнішня політика країн Північної Америки», «Міжнародні відносини та світова політика», «Зовнішня політика країн Західної Європи» тощо.

Прикладне значення роботи обумовлене можливістю використання її ключових положень та напрацювань у практичній діяльності Міністерства закордонних справ України (Департамент Європейського Союзу та НАТО, Департамент міжнародних організацій, Перший та Другий європейський департаменти) та інших органів державної влади України, які займаються розробкою практичних питань євроінтеграційної політики України.

Апробація результатів дослідження здійснена на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Ключові положення та висновки дисертаційного дослідження представлені на таких наукових конференціях, семінарах, круглих столах: I Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Міжнародні відносини і туризм: сучасність та ретроспектива» (Острого, 2013); Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин та дипломатії (друга половина XX – початок XXI ст.)» (Вітебськ, 2013); Міжнародних

науково-практичних конференціях «Ольвійський форум: Стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі», (Ялта, 2013; Миколаїв, 2017, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної цивілізації: історичні, соціологічні, політологічні аспекти» (Херсон, 2013); XVI Всеукраїнських науково-методичних конференціях «Могилянські читання: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (Миколаїв, 2013, 2014, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики для суспільних наук в умовах глобалізації» (Львів, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Україна і світ у третьому тисячолітті: політичний, економічний, правовий та культурний виміри» (Одеса, 2015); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство» (Львів, 2015); Міжнародній науковій конференції «Стратегії партнерства і співробітництва у контексті актуальних проблем всесвітньої історії та міжнародних відносин» (Київ, 2015).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено у 18 одноосібних публікаціях, з них 6 статей – у наукових фахових виданнях України з політичних наук, 2 – у закордонних виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах, 8 – матеріалів і тез наукових конференцій та 2 – в іноземних виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура роботи складається з анотацій, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, одинадцяти підрозділів, висновків, списку джерел та літератури (428 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи складає 249 сторінок, з них основного тексту – 181 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтована актуальність теми дослідження, окреслено мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методологію дослідження, визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію про апробацію результатів дисертації.

Перший розділ **«Теоретико-методологічна та джерельна база дослідження»** присвячений аналізу стану наукової розробки та джерельному забезпеченню проблематики, визначенню теоретичних засад дослідження.

У підрозділі 1.1. *«Політологічний дискурс щодо інтеграційних процесів та взаємовідносин на трансатлантичному просторі»* з'ясовано рівень опрацювання досліджуваної проблеми у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі.

Серед дослідників вітчизняної школи міжнародно-політичної теорії та євроінтеграційних процесів можна назвати В. Бондаренка та Ф. Ващука, М. Булика, В. Копійку, Т. Шинкаренку, О. Кравченка, А. Омельченка, Ю. Палагнюк, Є. Рябоштану, Ю. Седляр, І. Грицяка та О. Хоменка. Політику та геостратегії США, зовнішньополітичні вектори адміністрації відображено у наукових розвідках О. Голованя, І. Дудко, Є. Камінського, Б. Канцелярука, Д. Лакішика, С. Мариніної, Г. Мернікова, М. Миронової, І. Погорської, М. Ратнікова, І. Тихоненко, М. Фесенка, А. Худолія, О. Шевчука. Дослідники І. Погорська та Д. Лакішик вивчають період президентства Б. Обами та актуальність американського лідерства. Причини та наслідки «трансатлантичного розколу» проаналізовано в роботах А. Гальчинського та Г. Панченка.

Відносини між США, ЄС та Україною висвітлені в роботах М. Васильєвої, І. Клименко, М. Маниліча та Т. Штерми, І. Мединського. А. Гетьманчук розглянула аспекти покращення партнерства України та США; Б. Тустанівський наголосив на високому потенціалі співпраці США та ЄС і доцільності поглиблення економічної інтеграції на Європейському просторі.

Американська школа дослідження теоретичних аспектів європейської інтеграції представлена вченими Дж. Кепорасо, Е. Моравчиком, С. Гоффманом. Глобальні зміни сучасного світу та еволюцію ролі США у світі розглянуто А. Де Васконселосом та М. Заборовським, Дж. Берджессом, Г. Бургардтом, Дж. Стронгом, Л. Лоуеллом, Р. Кейганом (досліджуються відносини США та ЄС в умовах трансформацій світового порядку). Трансатлантичні відносини в ретроспективі було досліджено у працях С. Амброза, Б. Аутена, Дж. Гріні, М. Ларіве, Е. Маган, Дж. Мадісона, А. Мірзадегана, Н. Хантера та інших. Дж. Фрідман (з організації «Стратфор») зазначив, що європейська інтеграція першочергово була проектом США.

Відносини у форматі США-ЄС за Б. Обами розглянули М. Коулс та М. Еган. Зауважується, що Європа залишалася для США партнером першої «надії». Л. Коффі та Д. Кочіс наголосили на можливості послаблення НАТО та основ колективної безпеки у Європі.

Західноєвропейська школа представлена такими дослідниками євроінтеграційних процесів, як М. Емерсон, А. Мілвард, Ф. Кемерон, А. Пабст, А. Маламуд, Е. Рівс, А. Спінеллі, Е. Россі, А. Стааб, Д. Міграні, Б. Розамонд, А.-С. Поповічі, Е. Гаас, Н. Ілієвські, М. Грох. Питання диференційованої інтеграції розглянуто А. Стуббом, Р. Дарендорфом, Г. Мартініко, Й. Фішером.

Еволюцію трансатлантичного співробітництва представлено в роботах П. Джонсона, А. Добсона, П. Кеннеді, К. Ларреса, М. Рейхарда, С. Леві, М. Роузмана, Г. Лундстада, М. Оксенфорда, А. Пріста, К. Фізерстоуна та Р. Гінсберга. Позицію США щодо агресії Російської Федерації на Сході України розглянуто у монографії Д. Чоллета.

Питання щодо Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства (ТТІП) досліджено у працях І. Дреера, С. Хорана, Л. Пуччіо, М. Бауера. Г. Лі-Макіяма наголошує на важливості ТТІП і переосмисленні амбіцій США та ЄС. Варто зазначити праці М. Бйорна, Б. Зайберта, А. Паннієр, О. Шмітта, що присвячені дослідженню питань європейської оборони та інституалізації спільної політики ЄС.

Серед представників російської наукової школи політологічні дискурси щодо інтеграційних процесів і ролі США на міжнародній арені підтримали О. Богатуров, О. Панарін, П. Циганков, Т. Шаклеїна, В. Журкін, А. Давидов. У дослідженні А. Ломтева зазначається, що від початку заснування США, американці захищали винятково власні інтереси, вважаючи свою державу «богообраною». Формування зовнішньополітичного курсу Б. Обама стало предметом вивчення для О. Приходька; питання трансатлантичного співробітництва розглянуто у роботах Ю. Глушенка, А. Жидкова та Д. Мацепуро.

У підрозділі 1.2. «Джерельна база дослідження» здійснено огляд використаних джерел. Тематика дисертаційної роботи та характер порушених питань вимагали залучення та опрацювання широкого кола джерел, класифікованих таким чином.

Чільне місце посіли документи зовнішньополітичних відомств, документи урядів, відповідних міністерств, зокрема ті, що відображають зовнішньополітичний курс США та України.

Розглянуто тексти міждержавних угод, у яких прослідковується процес еволюції трансатлантичного співробітництва, створення та реорганізації ЄС, зокрема формування спільної або європейської політики безпеки та оборони (СПБО/ЄПБО), ствердження євроінтеграційного курсу України та розвитку американсько-українських відносин.

Документи міжнародних організацій надали змогу дослідити процес консолідації західноєвропейських держав у ЄС і проаналізувати динаміку відносин ЄС-США та ЄС-НАТО. Декларації самітів НАТО засвідчують відкритість Альянсу для нових членів і готовність підтримувати євроінтеграційні процеси.

Важливими видалися виступи політичних діячів і державних службовців США та країн ЄС – Б. Обама, Г. Клінтон, Дж. Керрі, Ч. Гейгеля, Г. Ван Ромпея, аналіз яких підтвердив важливість партнерства між США та ЄС і зацікавленість Вашингтону в контролі за євроінтеграційними процесами і трансатлантичними відносинами, зокрема через НАТО.

Серед аналітичних розвідок «мозкових центрів» найвагоміше місце займають звіти Ради національної розвідки США щодо глобальних тенденцій світоустрою; наукові публікації Служби досліджень Конгресу стосовно європейського вектора зовнішньої політики США, а також моніторингу ситуації в Україні; аналітичні та статистичні дослідження вашингтонського Центру трансатлантичних відносин

щодо загальної архітектури американсько-європейських зв'язків та її окремих ланок. Серед українських організацій варто зазначити Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна» та Інститут світової політики.

Використані довідкові та статистичні видання сприяли кількісному та якісному аналізу співробітництва в рамках НАТО і перспектив розвитку ТТІП. Газетні та журнальні публікації дали можливість розглядати поточні зміни на трансатлантичному просторі та динаміку європейських міждержавних відносин.

У підрозділі 1.3. *«Концептуально-методологічна основа дослідження»* охарактеризовано теоретичні аспекти євроінтеграційних процесів, концептуальні засади американського лідерства та розвитку зовнішньої політики, методологічні основи дисертаційного дослідження.

Визначено підходи щодо тлумачення інтеграційних процесів. Установлено, що інтеграція є інструментом розвитку наднаціонального суспільства на засадах цивілізаційної і соціокультурної спорідненості та створення цілісного міжнародного простору. Розглянуто класичні та сучасні моделі євроінтеграції. Визначено, що США беруть пряму або опосередковану участь у євроінтеграційних процесах, спираючись на ідеї звеличення англосаксонської раси Дж. Стронга, Дж. Берджесса, Л. Лоуелл, та концепції світового лідерства США.

Теоретичною основою формування інструментів зовнішньої політики за президентства Б. Обама визначено концепцію «розумної сили», запропоновану Дж. Наєм і Р. Армідеджем.

У другому розділі **«Європейські інтеграційні процеси та еволюція трансатлантичних відносин»** розглянуто процес консолідації західно-європейських держав та участь у ньому США, визначено ключові аспекти європейської політики адміністрації Б. Обама та спроби збереження світового лідерства США.

У підрозділі 2.1. *«Європейська інтеграція та концепція глобального лідерства США як детермінанти еволюції трансатлантичних відносин»* прослідковано взаємозв'язок національних інтересів та амбіцій США з європейськими інтеграційними трансформаціями. Зазначається, що США ще з середини ХХ ст. були зацікавлені в Європі як єдиному сильному партнері, проте мали намір контролювати євроінтеграційні процеси. Ключовим інструментом американського впливу стало НАТО.

Визначено, що за президентства Б. Обама євроінтеграційні процеси характеризувалися не розширенням ЄС за рахунок вступу нових членів, а продовженням інтеграційних процесів у військово-оборонній та економічній сферах, яке відбувається переважно в рамках більш масштабної трансатлантичної співпраці й поступовим поверненням до конструктивних відносин із США.

У підрозділі 2.2. «Європейський вектор зовнішньої політики США в період адміністрації Б. Обама» проаналізовано підвалини й основні напрями європейської політики Б. Обама. Визначено, що за час його першої каденції, зовнішньополітичний вектор було спрямовано в бік АТР. Разом з тим, Б. Обама неодноразово засвідчував прихильність європейській спільноті в ході публічних звернень. З 2009 р. було окреслено такі напрями співробітництва: оновлення економічної співпраці, боротьба з бідністю, забезпечення миру, стабільності та безпеки. Зовнішньополітичний курс США було продовжено в руслі посилення американського глобального лідерства (Стратегія національної безпеки 2010 р.).

Протягом першої каденції Б. Обама сутєвих змін у відносинах з ЄС не простежувалося, проте, період його другої каденції надав трансатлантичним відносинам надію на реновацію, що втілилася в постійній функціональній співпраці. Стратегія національної безпеки США 2015 р. приділяє більше уваги європейському вектору з огляду на російсько-український конфлікт. США виступають за єдність Європи, переконуючи Велику Британію залишитися у ЄС.

Адміністрація Б. Обама активно переймалася справами Центрально-Східної Європи та відстежувала зміни ЄС. Незважаючи на те, що трансатлантичний діалог за час Б. Обама мав подекуди контекстуальний характер через переважну декларативність європейської політики США, його можна назвати стабільним.

У третьому розділі «**Чинник США в європейських економічних відносинах**» розглянуто розвиток американсько-європейського економічного партнерства та доцільність угоди про ТТП; проаналізовано рівень американсько-української економічної співпраці.

У підрозділі 3.1. «*Економічна складова трансатлантичного співробітництва*» зазначається, що термін «трансатлантична економіка» має контекстуальне обмеження територіями США та країн-членів ЄС, які формують єдину систему на глобальному політико-економічному просторі.

Після завершення «холодної війни» реорганізація трансатлантичного партнерства було спробою зберегти американський вплив у Європі. Таким чином, американсько-європейські економічні відносини на зламі століть формувалися на основі регулятивних документів і таких ініціатив, як започаткування Трансатлантичного бізнес-діалогу та створення Трансатлантичної економічної ради. Визначено, що розвиток та інституалізація транснаціональних економічних відносин сприяли згуртованості країн ЄС. За період президентства Б. Обама, США та Європа залишалися пріоритетними взаємозалежними ринками.

У підрозділі 3.2. «*Американський фактор в економічних євроінтеграційних процесах за адміністрації Б. Обама*» розглядається

розвиток економічних відносин за адміністрації Б. Обама і аналізується доцільність створення ТТІП.

Визначено, що період президентства Б. Обама не характеризувався створенням нових економічних організацій або інститутів, через які США могли б активно впливати на політику ЄС. З'ясовано, що незважаючи на тотожність ВВП обох партнерів, США знаходилися у значно вигіднішому становищі, враховуючи, що населення об'єднаної Європи становило 507 млн громадян проти 319 млн американців. Разом з тим, трансатлантичний простір відзначався найбільшим товарообігом у світі.

США є найважливішим торговельно-інвестиційним партнером для ЄС. У 2013 р. між США та ЄС розпочався новий економічний діалог щодо укладання угоди по ТТІП (найвагоміша інтеграційна ініціатива для країн Європи у 2013–2016 рр.). ТТІП мала охопити всі провідні сфери торгівлі та ринки, що забезпечило б економікам ЄС та США більшу синергію в забезпеченні економічного зростання, науково-технічного та інноваційного розвитку, а також створення численних робочих місць. З 2016 р. переговори призупинено або ж переведено в латентну фазу.

У підрозділі 3.3. *«Економічний аспект американсько-українських відносин в контексті євроінтеграції»* охарактеризовано економічні відносини США та України в контексті євроінтеграційного курсу нашої держави.

Визначено, що до 2014 р., питання добробуту України не входило до кола першочергових інтересів США. Партнерство розвивалося в поміркованому руслі, спираючись на Хартію про стратегічне партнерство 2008 р.

Відносини між Україною та США було повернуто у рамки «стратегічного партнерства» з 2014 р. США спрямували зусилля на фінансову підтримку України з метою стабілізації ситуації та збереження її єдності як оплоту безпеки в Європі. У рамках програм USAID Україна отримала фінансову підтримку на реформи й адаптацію законодавства до стандартів ЄС.

У четвертому розділі **«Американський фактор у процесах військово-оборонної консолідації на європейському просторі»** аналізується трансатлантична співпраця у галузі безпеки та оборони, вплив США та формування СПБО ЄС, та американсько-українські відносини в контексті протистояння України зовнішній агресії.

У підрозділі 4.1. *«Військово-оборонний вимір європейської співпраці і трансатлантичного співробітництва»* охарактеризовано етапи становлення трансатлантичних відносин у сфері безпеки та оборони, розглянуто ключові угоди та інституційні зрушення. Здійснено загальний огляд військово-оборонних відносин між США та країнами ЄС, зокрема, партнерами по НАТО.

Європа суттєво посилсила свої позиції з початку 1990-х рр., продемонструвавши США наміри створити власну ефективну політику безпеки. Встановлено, що з 2010-х рр. зберігалася тенденція до скорочення витрат країн ЄС на потреби спільної оборони в рамках НАТО. Заклики до поновлення кооперації в межах Північно-атлантичного альянсу за президентства Б. Обама не мали бажаного ефекту, що свідчить про послаблення американського впливу на оборонну інтеграцію євроспільноти, всупереч тому, що США, за оцінками науковців, як і раніше залишаються, фактично, єдиною наддержавою.

У підрозділі 4.2. *«НАТО як інструмент американського впливу на формування Спільної політики безпеки та оборони ЄС»* охарактеризовано американсько-європейські відносини у контексті співпраці в межах НАТО та їх взаємозв'язок із намірами ЄС щодо ЄПБО.

Визначено, що за президентства Б. Обама «незалежна» сильна Європа не була пріоритетом США всупереч офіційним заявам. ЄПБО є вигідною для США лише як доповнення до політики НАТО. За збереження статусу НАТО та американської військової підтримки виступали країни Східної Європи, Португалія, Данія, Нідерланди та Італія, що ускладнювало спроби зорієнтувати ЄПБО в анти-американському напрямі.

Установлено, що ЄС та НАТО мають різне бачення щодо ведення війни, підтримки єдності та спільного використання ресурсів. За період каденцій Б. Обама, Європейська Комісія поступово закріплює свої позиції у сфері безпеки та оборони. Проте, з'ясовано, що всупереч бажанню створити власну армію та розвивати ЄПБО без прямого або опосередкованого контролю з боку США, європейські держави не змогли реалізувати свої наміри через відсутність єдності з цього питання та неготовність нести додаткові витрати на реалізацію ЄПБО. Натомість НАТО залишилося головною платформою трансатлантичної військово-оборонної співпраці.

У підрозділі 4.3. *«Американсько-українська військово-оборонна співпраця як фактор зближення України з ЄС»* досліджено, головним чином, відносини України із США та НАТО в контексті розгортання конфлікту на Сході України.

Партнерство США та України можна визначити як відносини одного з провідних глобальних гравців та важливої регіональної країни Центрально-Східної Європи, які умовно можна поділити на період до російської агресії (який включає етап «перезавантаження» відносин із РФ) та період від початку конфлікту на Сході України. За адміністрації Б. Обама Україна стала реципієнтом американської допомоги, яка стала стабілізаційним фактором. З 2014 р. Сполучені Штати активно підтримували Україну фінансовою допомогою на потреби озброєння. Окрім того, за час Б. Обама США надавали Україні підтримку у тренуванні регулярної армії в рамках ініціативи НАТО.

Ураховуючи той факт, що членство в ЄС не є можливим за умови існування збройних конфліктів на території держави-претендента, американська підтримка стала вкрай доречною у процесі подолання кризи, майбутньої відбудови України та продовження євроінтеграційного шляху.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження ролі та місця США в європейських інтеграційних процесах у період президентства Б. Обами, автор дійшов таких висновків:

1. Теоретично-ідейні основи інтеграційних процесів на території Європи мають глибокі витоки і беруть початок ще у роботах європейських філософів. У ретроспективі увагу було зосереджено на дослідженні інтеграційних процесів, які розпочалися у середині ХХ ст. з метою подолання наслідків Другої світової війни, зміцнення миру та економічного процвітання в Європі. Як зазначають американські дослідники, США доклали значних зусиль, щоб прискорити початок об'єднання Європи. Разом з тим, усупереч характеристиці європейської інтеграції як «американського проекту», зроблено висновок, що початок інтеграційних зрушень був лише питанням часу, адже головними «локомотивами» інтеграції виступали європейські держави, зокрема Франція і Німеччина. Західна Європа єдина за своєю сутністю завдяки спільній історії, переплетінню культур, спільних цінностей та належності до єдиного цивілізаційного простору її народів. Саме тому створення спільного наддержавного об'єднання, яке було б здатне підняти конкурентоспроможність кожного учасника та забезпечити загальний добробут (на засадах утилітаризму), стало ініціативою, яку підтримала більшість населення Європи.

Теоретичні основи інтеграції та засади об'єднання Європи пройшли еволюційний шлях від класичних теорій реалізму та федералізму із закликом до створення «Сполучених Штатів Європи» до сучасних диференційованих моделей, які можуть значно спростити процес набуття членства в ЄС.

Одним із факторів успішності євроінтеграційних процесів стала саме трансатлантична співпраця з США, які від самого початку намагалися контролювати процес європейської консолідації, керуючись концепцією глобального лідерства. Разом з тим, еволюція інтеграційного процесу змусила США на початку ХХІ ст. та надалі переглянути власні підходи та вибудовувати зовнішню політику з урахуванням вагомості ЄС.

2. Під час дослідження було встановлено, що передісторія сучасних трансатлантичних відносин сягає першої половини ХХ ст. та

обумовлена такими факторами: 1) необхідність відновлення повоєнної Європи; 2) першочергові наміри США розширити зону впливу та зміцнити позиції в європейському регіоні; 3) створення НАТО як інструменту американського впливу на західноєвропейські уряди; 4) потреба США у сильному союзнику в протистоянні радянській загрози; 5) укладання «Великої трансатлантичної угоди»; 6) готовність країн Західної Європи до тісної співпраці з США (яка першочергово вибудовувалася на засадах консумеризму).

Визначено діалектичний взаємозв'язок між процесами європейської інтеграції та розбудовою трансатлантичних відносин. Доведено, що моніторинг та спроби контролювати міждержавні відносини і процеси регіоналізації в Європі були підґрунтям зовнішньополітичних ініціатив більшості американських адміністрацій. Протягом історії інтеграційних перетворень, Європа залишалася простором для реалізації концепції світового лідерства США, зокрема за президенства Б. Обама після періоду «трансатлантичного розколу». Окрім того, американське ставлення до консолідованої Європи мало дуалістичний характер та балансувало на межі підтримки євроінтеграційних процесів, з огляду на потребу в сильному атлантичному союзнику, та відсторонення від європейських справ, аби не сприяти надмірному посиленню єдиної Європи.

3. У процесі вивчення європейського напрямку зовнішньої політики адміністрації Б. Обама констатовано відсутність результативних зрушень у американсько-європейському співробітництві. США підтримували трансатлантичні відносини на рівні достатньому для того, щоб зосередити увагу на інших регіонах. Аналогічно до Р. Ніксона, Б. Обама надав перевагу Азійсько-Тихоокеанському регіону та був готовий «перезавантажити» відносини з Російською Федерацією. Однак, на противагу своїм попередникам, він не мав наміру нівелювати значення європейського вектора зовнішньої політики. Разом із тим, від початку свого президентства, Б. Обама нагадав світові про ключовий принцип зовнішньої політики США: право одноосібних рішень та дій у разі загрози національній безпеці.

Строк другої каденції Б. Обама характеризується пожвавленням трансатлантичного діалогу. Декларативність європейської політики США змінилася діями та фактичною участю у європейських справах. У п'ятому розділі Стратегії національної безпеки 2015 р. було зафіксовано наміри США зміцнювати «непохитний альянс» з Європою, що черговий раз підтверджує тенденцію до поновлення проєвропейської політики США після секвентивних періодів її послаблення. Усупереч періодичній зміні зовнішньополітичних орієнтирів Б. Обама, трансатлантичний діалог за період його президентства можна було назвати досить стабільним.

4. У ході дослідження охарактеризовано специфіку економічного трансатлантичного партнерства та визначено, що американський чинник відігравав консолідувальну роль у процесах євроінтеграції. Загальна тенденція до послаблення трансатлантичних відносин у політичному сенсі не справила суттєвого впливу на практичний розвиток торгівельно-інвестиційних обмінів між США та ЄС. Трансатлантичний ринок закріпив за собою статус найбільш масштабної, впливової та перспективної економічної та стратегічної глобальної кооперації, яка характеризується виробленням більше 50 % вартості світового ВВП та акумулюванням до 3/4 світових фінансів і 30 % світової торгівлі.

Незважаючи на те, що період перебування при владі Б. Обама не відзначився результативністю у створенні нових економічних організацій або інститутів, через які США могли б активно впливати на політику ЄС, інституційне врегулювання американсько-європейських відносин, яке попередньо дійшло логічного завершення у 2007 р. шляхом створення Трансатлантичної економічної ради, було продовжене саме в період його другої каденції. У 2013 р. було розпочато переговори щодо укладання безпрецедентної угоди по ТТІП, метою якої є максимальна лібералізація трансатлантичної торгівлі та відкриття ринків для більш ефективного товарообігу. Поглиблення співпраці між членами ЄС у процесі генерування кращого варіанта угоди для європейських партнерів і перспективи консолідації з метою інтеграції до єдиного ринку мали сприяти зміцненню ціннісних основ демократичного розвитку, підвищенню рівня глобальної безпеки, захисту геополітичних позицій на противагу конкурентам та перерозподілу акцентів на користь енергетичного партнерства. Для країн ЄС ТТІП може стати шансом для спільного із США закріплення єдиних підходів до розвитку ринку праці, утвердження загальноприйнятих екологічних стандартів та систем захисту споживачів. Таким чином, американський фактор набуває протекційного характеру для ЄС. З 2016 р. переговори по ТТІП призупинено, однак є підстави припустити можливість їх латентного продовження, урахувавши той факт, що раніше невдоволення суспільства було викликано саме утаємненням подробиць переговорного процесу.

5. Доведено, що американський фактор у процесах військово-оборонної інтеграції з 1990-х рр. має тенденцію до послаблення, яка залишилася без змін за перебування Б. Обама на посаді президента США. Участь у НАТО не задовольняє потреби всіх європейських членів Альянсу, що змушує їх відмовлятися від частини обов'язків та відповідальності. З точки зору США, така позиція свідчить про бажання отримувати переваги від членства в НАТО та гарантії безпеки без надмірних витрат. Показники до 2017 р. свідчать про скорочення національної участі держав у структурах НАТО. Натомість, реалізовані ініціативи в рамках СПБО, розширення повноважень Європейської

Комісії у сфері безпеки та оборони і затвердження посади Високого представника ЄС із закордонних справ та політики безпеки засвідчили стійкі наміри європейців щодо формування ЄПБО без прямого впливу США. Плани створити власні збройні сили ЄС з початку 2010-х рр. викликали занепокоєння США.

Зовнішня оборонна політика обох центрів має розвиватися узгоджено заради уникнення непорозумінь всередині системи, зважаючи на специфіку обох структур, адже ЄС втілює ідею інтеграції та співпраці на політичних та економічних засадах, у той час, як НАТО від початку створення функціонував як військово-оборонний блок. Виконуючи першочергові завдання та консолідуючи зусилля, обидві організації зможуть працювати більш ефективно. Однак, окреслений підхід буде можливим за умови остаточного визнання США права європейських партнерів на власні рішення з огляду на можливості та національні пріоритети, а держав ЄС – того факту, що військова консолідація у перевірених та дієвих структурах НАТО є доцільною для співпраці заради колективної безпеки.

6. Розглянуто економічний аспект українсько-американської співпраці. Встановлено, що двосторонні відносини США та України закріплено у основоположному документі – Хартії про стратегічне партнерство 2008 р. До кінця 2013 р. адміністрація Б. Обама не розглядала відносини з Україною як складову європейського зовнішньополітичного вектору. Проте, від початку російсько-українського конфлікту, США переглянули зовнішньополітичні настанови щодо України. Під час політичних трансформацій, подій Революції гідності та початку АТО, Україна вимушено стала реципієнтом зарубіжної допомоги США, які надали в період з 2014 по 2016 рр. фінансову підтримку в розмірі \$ 600 млн. У 2014 р. Конгрес США ухвалив «Акт на підтримку свободи України», тим самим задокументувавши офіційну позицію щодо ситуації в Україні та забезпечивши її подальшою фінансовою допомогою для придбання необхідного обладнання та зброї. Адміністрація Б. Обама визнала євроінтеграційний курс нашої держави, вважаючи, що лише самостійна та сильна Україна зможе стати одним із гарантів стабільності та добробуту в регіоні. Із цією метою Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) продовжує реалізовувати проекти, які було розпочато ще за період президентства Б. Обама, з метою оздоровлення економічного клімату в Україні та адаптації її законодавства до стандартів ЄС.

7. Висвітлено специфіку українсько-американського військово-оборонного співробітництва у новітній час. Цей аспект двосторонніх відносин розвивається у взаємозалежності з економічним співробітництвом між США та Україною. У контексті євроінтеграційних прагнень нашої держави та протистоянні загрозам суверенітету та

територіальній цілісності, США стали партнером України у подоланні військових викликів та запобіганні ескалації конфлікту на Сході України, представляючи фактор стримування. Проте, визначено, що протягом першої каденції Б. Обама, американська адміністрація розглядала Україну як предмет угоди про розмежування сфер впливу з огляду на «перезавантаження» відносин з РФ, Тим не менш, події Революції гідності змусили США переглянути попередні плани. Суперечливим видалося питання відносно надання Україні летального озброєння. Б. Обама виступив проти цього рішення, остерігаючись, що зброя може потрапити до супротивника і стати додатковим фактором загрози. Однак, США солідарно з країнами Європи ввели режим санкцій проти РФ, який було подовжено з 2016 р. Також допомогу було надано у вигляді нелетального озброєння, військових консультацій та проведення навчань у 2015 р. Підтримка США сприяли відносній стабілізації та уникненню розгортання бойових дій на основній території України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких представлені основні наукові результати дисертації

1. Лимар М. Еволюція трансатлантичних відносин на початку ХХІ століття // Наукові праці : науково-методичний журнал. Політологія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Вип. 200. Т. 212. С. 87–91.
2. Лимар М. Європейський вектор зовнішньої політики адміністрації Б. Обама // Грані : науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Дніпропетровськ, 2014. Вип. 112. Т. 8 (серпень). С. 131–137.
3. Лимар М. Економічна складова сучасного трансатлантичного співробітництва // Грані : науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Дніпропетровськ, 2015. № 10/1 (126). серпень. С. 32–37.
4. Лимар М. Теоретико-методологічні підходи до вивчення концепту Європи та євроінтеграційних процесів // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць. Київ, 2015. Вип. 100(9). С. 299–303.
5. Лимар М. Формування СПБО ЄС в контексті співпраці з НАТО як інструментом зовнішньополітичного впливу США // Наукові праці : науково-методичний журнал. Політологія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. Вип. 248. Т. 260. С. 106–110.
6. Лимар М. Військово-оборонна допомога США Україні за президентства Б. Обама: до дискурсу щодо надання летальної зброї // Наукові праці : науково-методичний журнал. Політологія. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. Вип. 285. Т. 297. С. 93–98.
7. Lymar M. The U.S.-Ukrainian economic relations under Barack Obama in the context of European integration // Evropský Politický a Právni Diskurz. 2017. Vol. 4(4). P. 64–70.

8. Lymar M. The United States and European integration in documents: From Eisenhower to Obama // *Evropský Politický a Právní Diskurz*. 2018. Vol. 5(6). P. 19–24.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Лимар М. Американсько-європейські відносини на початку ХХІ століття // «Актуальні проблеми міжнародних відносин та дипломатії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)». Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Вітебськ, 25–26 квітня 2013 р.). С. 92–96.

10. Лимар М. Європейсько-американська оборонна політика та сучасний виклик міжнародній безпеці // *Україна і світ у третьому тисячолітті : політичний, економічний, правовий та культурний виміри : матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 13–14 березня 2015 року). Одеса : ДВНЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міжнародний Вишеградський Фонд, 2015. Частина II. С. 26–29.

11. Лимар М. Основи успіху євроінтеграції та питання збереження національної ідентичності // *Могилянське читання – 2018 : Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти : ХХІ Всеукр. наук.-метод. конф. : тези доп. Політична наука в Україні та зарубіжжі. Міжнародні відносини та світова політика*, Миколаїв, 12–17 листоп. 2018 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. С.42–44.

12. Лимар М. Основні засади формування зовнішньополітичного курсу нової адміністрації Барака Обами // «Ольвійський форум – 2013 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі». Конференція форуму «Політичні трансформації в перехідних суспільствах: світ і Україна» : тези. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Том 4. С. 67–68.

13. Лимар М. Основні тенденції українсько-американських відносин на початку ХХІ століття // «Міжнародні відносини і туризм : сучасність та ретроспектива». Збірник матеріалів першої міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Острого, 17 квітня 2013 р.). Острого, «Острозька академія», 2013. С. 143–147.

14. Лимар М. Порівняльний аналіз стратегій національної безпеки США президента Барака Обами // *Сполучені Штати Америки у сучасному світі : політика, економіка, право, суспільство : збірник матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Львів, 15 травня 2015 року). Частина 2. С. 60–62.

15. Лимар М. Теоретико-концептуальні основи інтеграційних процесів у Європі // «Актуальні питання та проблеми розвитку сучасної цивілізації : історичні, соціологічні, політологічні аспекти» : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 27–28 вересня 2013 р. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2013. С. 132–136.

16. Лимар М. Global powers and prospects for the U.S. and Europe in the National Intelligence Council forecasts // «Ольвійський форум – 2018 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі». С. 54–55.

які додатково відображають наукові результати дисертації

17. Lymar M. The european defense policy : The U.S. impact and the scopes of partnership // European Journal of Scientific Research. 2015. Vol. 1(11). Vol. 3. January-June. P. 415–421.

18. Lymar M. The institutional background of the U.S.-EU relations : The American influence in the context of the economic cooperation // Yale Review of Education and Science. 2015. Vol. 1(16). Vol. 5. January-June. P. 346–353.

АНОТАЦІЯ

Лимар М. Ю. Американський чинник у європейських інтеграційних процесах в період президентства Барака Обами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено комплексному дослідженню трансатлантичних відносин, зокрема впливу американського чинника на процеси європейської інтеграції. Визначено основні етапи розвитку американсько-європейських відносин, розглянуто ключові напрями європейської політики адміністрації Б. Обами. Проаналізовано співпрацю у форматі США-ЄС в економічній та військово-оборонній сферах. Доведено, що незважаючи на зміни зовнішньополітичних пріоритетів Сполучених Штатів Америки, європейський простір завжди залишався в центрі уваги США.

Європейські інтеграційні процеси та концепцію глобального лідерства США визначено детермінантами трансатлантичних відносин. Американський чинник справляв переважно консолідувальний вплив на країни Західної Європи, що віддзеркалювалося у намірах ЄС розробити спільну політику безпеки та оборони без втручання США та підтримці ініціативи щодо укладання угоди щодо трансатлантичного торгівельно-інвестиційного партнерства.

Значна увага приділяється дослідженню американсько-українських відносин, одним із визначальних чинників яких став російсько-український конфлікт на Сході України, у контексті євроінтеграційних прагнень нашої держави. Визначено, що за президентства Б. Обами

Україна стала реципієнтом американської допомоги, що стало фактором стабілізації ситуації в Україні та запобігання подальшої ескалації конфлікту вглиб держави.

Ключові слова: трансатлантичні відносини; європейська інтеграція; Б. Обама; США; Європа; ЄС; ТТІП; СРБО; НАТО; Україна.

АННОТАЦІЯ

Лымарь М. Ю. Американский фактор в европейских интеграционных процессах в период президентства Барака Обамы. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 – политические проблемы международных систем и глобального развития. – Черноморский национальный университет имени Петра Могилы, Николаев, 2019.

Диссертационная работа посвящена комплексному исследованию трансатлантических отношений, в частности роли американского фактора в процессах европейской интеграции. Определены основные этапы развития американско-европейских отношений, рассмотрены ключевые направления европейской политики администрации Б. Обамы. Проанализировано сотрудничество по оси США-ЕС в экономической и военно-оборонной сферах. Доказано, что несмотря на изменения внешнеполитических приоритетов Соединенных Штатов Америки, европейское пространство всегда оставалось в центре внимания США.

Европейские интеграционные процессы и концепция глобального лидерства США определены детерминантами трансатлантических отношений. Американский фактор оказывал преимущественно консолидирующее влияние на страны Западной Европы, что отражалось в намерениях ЕС разработать европейскую политику безопасности и обороны без вмешательства США и поддержке инициативы о заключении соглашения по трансатлантическому торгово-инвестиционному партнерству.

Значительное внимание уделяется исследованию американско-украинских отношений, одним из определяющих факторов которых стал российско-украинский конфликт на Востоке Украины, в контексте евроинтеграционных стремлений нашего государства. Определено, что в период президентства Б. Обамы Украина стала реципиентом американской помощи, что можно расценивать как фактор стабилизации ситуации в Украине и предотвращения дальнейшей эскалации конфликта вглубь страны.

Ключевые слова: трансатлантические отношения; европейская интеграция; Б. Обама; США; Европа; ЕС; ТТІП; ЕРБО; НАТО; Україна.

SUMMARY

Lymar M. Yu. American factor in European integration processes during the presidency of Barack Obama. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree PhD (Political Science) on specialty 23.00.04. – Political Problems of International Systems and Global Development. – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2019.

The thesis is devoted to the complex study of transatlantic relations, in particular, to the American impact on the European integration. The core stages of the American-European relations development are determined; the key directions of the Obama's European policy are considered. It is analyzed a cooperation on the U.S.-EU axis in the economic and military-defense spheres. Despite the changes in the U.S. foreign policy priorities, European space has always been the focus of the American Administrations.

The United States has made significant efforts to unite Europe in the XX century. At the same time, contrary to the characteristics of European integration as *the U.S. project*, it is concluded that the beginning of integration shifts has been only a matter of time. Western Europe is entire in its essence, due to the common history, the interconnection of cultures, and joint values. Moreover, the Europeans belong to a single civilizational space. For these reasons, the creation of a common supranational utilitarian unity has become an initiative supported by the majority of Europe's population. Actually, the transatlantic cooperation with the U.S., which tried to control the process of European consolidation from the very beginning, guided by the concept of global leadership, has become one of the primary factors of the European integration success.

In its turn, European integration, as well as the concept of global U.S. leadership, is the determinant of transatlantic relations. Throughout the history of integration transformations, Europe has been remaining a space for the U.S. ambitions realization, in particular, under the presidency of Obama, after the period of the *transatlantic split*. Moreover, the American attitude to the consolidated Europe is dualistic. It is balanced on the fringes of involvement into the European integration, given the need for a strong Atlantic ally, and detachment from European affairs for not promoting excessive consolidation of Europe and its transformation into an equal competitor. However, it is highlighted that the U.S. has never refused monitoring Europe affairs and regularly took direct or contextual part in solving European issues.

Exploring the European direction of the Obama administration foreign policy, it is noted the lack of effective changes in the U.S.-EU cooperation. The U.S. supported it at a level, which was sufficient to focus on other regions. During the first presidency term, Obama preferred the Asia-Pacific region and was ready to *reload* the relationship with the Russian Federation. However, in contrast to his predecessors, Obama did not intend to level the significance of the European vector, as evidenced by his brilliant European speeches and calls for the joint building of a peaceful and secure future.

Nonetheless, the American factor mainly exerted a consolidating influence on the countries of Western Europe that was reflected in their official intentions to reach an agreement on a transatlantic trade and investment partnership (TTIP) and to develop the European Security and Defence Policy (ESDP) without the U.S. participation.

It is concluded that Obama's presidency has not been characterized by the creation of the new economic organizations or institutions in Europe to allow the U.S. directly influencing the EU policies. Since the beginning of 2010s, the EU economy has been remaining one of the strongest; and the transatlantic space is the largest trade platform in the world. In 2013, a new economic dialogue between the U.S. and the EU began on the TTIP agreement – the most prominent pro-European integration initiative during the presidency of Obama. The TTIP had to cover all major trade sectors and markets that would provide the EU and the U.S. economies with greater synergy in providing economic growth, scientific, technical and innovation development, and creating numerous jobs. Since 2016, negotiations have been suspended or transferred to the latent phase.

Europe has substantially strengthened its position after the end of the Cold War, forcing the U.S. to consider its intentions to develop the own effective security policy. Since 2010, it is fixed the persisted tendency towards reduction of the EU countries' expenses for the common defense needs within the framework of NATO. The claims under the Obama's presidency for the renewal of NATO-led cooperation have not had the desired effect, indicating a weakening of the U.S. influence on the defense integration of the European community, despite the fact that the U.S. remains, as a matter of fact, the leading superpower.

It is stated that the independent strong Europe was not the American priority of the Obama administration, contrary to the official statements. The ESDP is beneficial for the U.S. as a complement to the Alliance's policy. During the Obama cadences, the European Commission gradually consolidated its positions in the field of security and defense. However, despite to the desire of creating own army and promoting the ESDP without the U.S. direct or indirect control, European states were failed to realize their intentions due to the lack of unity on the discussed issue and the unwillingness to bear additional costs for the implementation of the ESDP. Instead, NATO has been remaining the core platform for transatlantic military-defense cooperation.

Much attention is paid to a study of the U.S.-Ukrainian relations in the context of the European aspirations of our state. It is underlined that the Russian-Ukrainian conflict in the East of Ukraine has been one of the determining factors of the Ukrainian participation in transatlantic processes. Ukraine became the recipient of American economic and military aid under the Obama's presidency, which was a driving force in stabilizing the situation in Ukraine and preventing the further escalation of the conflict deep into the state.

Key words: transatlantic relations; European integration; Obama; the U.S.; Europe; EU; TTIP; ESDP; NATO; Ukraine.

Підп. до друку 15.04.2019.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. 5733.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: (0512)50-03-32, (0512)56-55-81
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.

